

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti
101 Reykjavík

Sent í tölvupósti á: nefndasvid@althingi.is

Hamborg, 19. nóvember 2022

Umsögn Landverndar um breytingar á lögum um úrskurðanefnd umhverfis- og auðlindamála (kæruheimild samtaka), 37. mál.

Með tölvupósti þann 11. nóvember síðastliðinn óskaði nefndasvið Alþingis eftir umsögn Landverndar um ofangreint lagafrumvarp. Stjórn Landverndar fagnar því að þetta frumvarp sé aftur lagt fram, styður það heilshugar og tekur undir þann rökstuðning sem kemur fram í greinargerð með frumvarpinu. Með frumvarpinu er verið að færa aðkomu umhverfisverndarsamtaka að opinberri ákvarðanatöku í umhverfismálum í það horf sem Árósasamningurinn í raun kveður á um. Landvernd sendi einnig inn umsögn þegar málið var lagt fram á 140. Og 150. þingi og vísast í þær umsagnir hér.

Í þeim kemur fram:

- að frumvarpið sé í samræmi við aðgerðaáætlun þáverandi umhverfis- og auðlindaráðuneytisins um innleiðingu Árósasáttmálans,
- að íslenskir dómstólar túlki lög um aðild umhverfisverndarsamtaka allt of þröngt
- það óréttlæti sem í því felst að umhverfisverndarsamtök geti ekki leitað til dómstóla á meðan framkvæmdaaðilar og sveitafélög geta það oftast.

Meginmál umsagnar Landverndar frá 7. Október sl. fylgir með aftast í þessu bréfi en þær röksemdir sem þar koma fram eiga enn við.

Ný gögn

Til viðbótar bendir stjórn Landverndar í þessari umsögn á nokkur ný sjónarmið og gögn sem fram hafa komið frá því að frumvarpið var síðast lagt fram.

Í fyrsta lagi hafa fræðimenn og alþjóðlegar eftirlitsstofnanir vakið athygli á takmarkaðri aðkomu umhverfisverndarsamtaka að réttarræðum á Íslandi. Í nýlegri grein¹ Aðalheiðar Jóhannesdóttur prófessors við Lagadeild Háskóla Íslands þar kemst hún að þeirri niðurstöðu að

¹ [\(PDF\) Some Critical Views Relating to the Implementation of Article 9\(2\) of the Aarhus Convention in Iceland and the Situation of ENGOs \(researchgate.net\)](#)

við innleiðingu árósasáttmálans hafi möguleikar umhverfisverndarsamtaka á Íslandi til að leita til dómstóla *rýrnað* við innleiðingu hans sem er í andstöðu við markmið hans. Eftirlitsstofnun EES-samningsins, ESA hefur nú hafið frumkvæðisathugun á því hvort réttarstaða umhverfisverndarsamtaka á Íslandi brýtur gegn ákvæðum EES-samningsins.

Í öðru lagi hafa alþjóðlegar eftirlitsstofnanir komist að þeirri niðurstöðu að Íslensk stjórnvöld hafi brotið gegn þátttöku- og kærurétti almennings hvað varðar ákvarðanatöku og lagasetningu um fiskeldi í október 2018 og hafa ekki gripið til raunverulegra aðgerða til þess að leiðrétta útilokun umhverfisverndarsamtaka frá ákvarðanatöku. Þetta er skv. ESA klárt brot á EES-samningnum. Nánar er fjallað um þetta mál í ítrekuðum umsögnum og erindum Landverndar² um tilraunir íslenskra stjórnvalda til að halda brotunum inni í lögum, jafnvel víkka þau út. Eftirlitsnefnd Árósasamningsins hefur ákveðið að taka málið fyrir en hefur enn ekki úrskurðað.

Í þriðja lagi hefur komið í ljós að ef úrskurðanefnd umhverfis- og auðlindamála (úua) kemst að því að lög hafi verið brotið hefur nefndin ekki sömu heimildir og dómstóll til að beita refsikenndum viðurlögum eða kveða á um úrbætur. Þess vegna er aðgangur að dómstólum nauðsynlegur til að fylgja úrskurðum úua eftir. ÚUA getur t.d. ekki kafið stjórnvald sem tekur ákvörðun um framkvæmd um tilteknar aðgerðir. Þessi munur er líklega brot á EES rétti.

Eins og staðan er í dag geta umhverfisverndarsamtök ekki skotið málum sem þau tapa hjá ÚUA til dómstóla til að láta reyna á efni ákvörðunarinnar. Hins vegar getur gagnaðili umhverfisverndarsamtaka í slíku máli leitað til dómstóla ef hann tapar máli fyrir ÚUA, t.d. framkvæmdaraðili eða sveitarfélag sem veitir framkvæmdarleyfi. Það er líklega brot á jafnræðisreglu í íslenskum rétti en einnig EES rétti.

Að lokum ítrekar stjórn Landverndar að samkvæmt lögunum um ÚUA hefur nefndin ekki heimild til að leita álits EFTA dómstólsins um álitamál að EES rétti eins og dómstólar hafa. Þess vegna er nauðsynlegt að geta skotið málum nefndarinnar til dómstóla til að geta nýtt þennan rétt sem á að vera til staðar skv. EES rétti.

*Með vinsemd og virðingu,
f.h. stjórnar Landverndar,*

Auður Önnu Magnúsdóttir,
framkvæmdastjóri.

² [152-3265.pdf \(althingi.is\)](#)

[Íslensk stjórnvöld burfa að endurskoða lög um mat á umhverfisáhrifum, umsögn Landverndar](#)
[Bréf til ráðherra vegna brota á reglum um umhverfismat - Landvernd](#)

Umsögn Landverndar um 45. Mál á 150. Lögjafarþingi - meginmál

Frumvarpið er í samræmi við aðgerð 12 í nýrri aðgerðaráætlun umhverfis- og auðlindaráðuneytisins um eftirfylgni stjórnarsáttmála og landsskýrslna Íslands um innleiðingu Árósasamningsins³. Aðgerð 12 á að koma til framkvæmda á árinu 2019 svk aðgerðaráætluninni og með þessi frumvarpi sparast kostnaður við aðgerðina.

Íslenskir dómstólar hafa túlkað heimildir sínar til að taka fyrir mál sem umhverfisverndarsamtök sækja og varða umhverfis- og náttúruvernd mjög þröngt. Á það bæði við þegar málin fara fyrst fyrir úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála samkvæmt lögum nr. 130/2011 og síðan til dómstóla eða beint fyrir dómstóla. Í nokkrum málum sem Landvernd hefur átt aðild að hefur þetta verið niðurstaðan, sjá Hæstaréttardóm í máli nr. 432/2017 (framkvæmdaleyfi vegna Kröflulínu 4), Landsréttardóm í máli nr. 418/2018 (framkvæmdarleyfi vegna veglagningar í Hornafirði) og dóm Héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-3628/2016 (friðlýsing skv. lögum um vernd Mývatns og Laxár). Þessi mál fengu ekki efnislega meðferð fyrir dómi heldur var vísað frá áður en efnislegar málsástæður Landverndar komu til skoðunar vegna meints skorts á lögvörðum hagsmunum Landverndar. Landvernd telur þessar niðurstöður dómstóla umdeilanlegar. Verði frumvarpið að lögum mun réttarstaðan skýrast.

Stjórn Landverndar þykir mikið óréttlæti í því fólgið að geta ekki leitað til dómstóla eftir úrskurði úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála ef samtökin una ekki niðurstöðu nefndarinnar á meðan gagnaðilar í slíkum málum fyrir nefndinni geta yfirleitt leitað til dómstóla ef niðurstaða nefndarinnar er ekki þeim að skapi. Gagnaðilarnir eru gjarnan framkvæmdaraðilar, landeigendur og sveitarfélög sem þykja hafa beina fjárhagslega hagsmuni sem teljast lögvarðir hagsmunir. Er þarna um óréttlátan aðstöðumun að ræða sem verður leiðréttur með þessu frumvarpi. Í 60. gr. stjórnarskrárinnar er mælt fyrir um það að dómendur skeri úr öllum ágreiningi um embættismörk yfirvalda. Miðað við niðurstöður í framangreindum dómsmálum er eins og þessari stjórnarskrárreglu sé ekki beitt þegar umhverfisverndarsamtök eiga í hlut.

Í málum sem varða umhverfis- og náttúruvernd hafa þeir sem hafa lögvarða hagsmuni í þessum þrönga skilningi, eins og framkvæmdaraðilar, landeigendur og sveitarfélög, oft skammtíma sérhagsmuni sem stangast á við vernd. Eiga þar gjarnan í hlut miklir fjárhagslegir hagsmunir tengdir því að framkvæmdir nái fram að ganga. Hagsmunir náttúru og umhverfis eru samt óumdeilanlega mjög mikilvægir og þeirra þarf að gæta í málum hjá stjórnvöldum og dómstólum eins og annars staðar. Þess vegna er nauðsynlegt að málsvarar þessara hagsmuna hafi þar fulla aðild.

Landvernd hefur látið mikið að sér kveða í umræðu um og beitingu á Árósasamningnum og er líklega sá aðili sem þekkir best til beitingar hans í reynd á Íslandi⁴. Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála var sett á fót sem liður í innleiðingu Árósasamningsins. **Landvernd telur það klárt brot á Árósasamningnum að umhverfisverndarsamtökum sé meinaður aðgangur að dómstólum þannig að hagsmunir náttúru og umhverfis sem umhverfisverndarsamtök gæta, teljist ekki vera lögvarðir hagsmunir.** Í Danmörku, þar sem samskonar úrskurðarnefnd er starfandi, er umhverfisverndarsamtökum heimilt að leita til dómstóla til að fá úrlausn um gildi úrskurða nefndarinnar. Samtökin telja frumvarpið því fela í sér mikilvæga réttarbót.

Með frumvarpinu er ekki gengið of langt í að opna fyrir aðild umhverfisverndarsamtaka að dómsmálum. Einungis er verið að að heimila að mál sem heyra undir úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála megi bera undir dómstóla. Það er því ekki um að ræða mikinn fjölda mála eins og sjá má á málaskrá nefndarinnar. Eins og áður mun einungis hluti þeirra mála sem fara fyrir nefndina rata til dómstóla. Þar að auki hafa umhverfisverndarsamtök ekki mikil fjárráð og þess vegna munu þau eingöng leita til dómsstóla þegar miklir umhverfis- og náttúruverndarhagsmunir eru í húfi. **Því er það nauðsynleg réttarbót að sú leið sé opin.**

Landvernd fagnar því sérstaklega að í frumvarpinu sé kæruréttur til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála rýmkaður þannig að samtök eins og Landvernd geti framvegis borið öll mál sem almennt heyra undir nefndina undir hana. Það gerir umhverfisverndarsamtökum kleift í mörgum tilfellum að koma að málum með afgerandi hætti fyrr en ella. Allir aðilar slíkra mála, einkum framkvæmdaraðilar, geta fagnað því að úrlausn mála geti fengist á fyrri stigum. Þannig má forðast óþarfa kostnað. Einnig virðist það mjög ríkjandi sjónarmið að þegar ágallar á málum sem þessum koma upp á síðari stigum þá séu stjórnvöld og dómstólar treg til að standa í vegi fyrir framkvæmdum sem mikið hefur verið kostað til við undirbúning þó líklegt hefði mátt telja að annmarkinn hefði leitt til þess að framkvæmdir hefðu verið stöðvaðar vegna ágallans á fyrri stigum.

Hafa má samband við undirritaða vegna málsins með tölvupósti á tölvupóstfangið <mailto:audur@landvernd.is> audur@landvernd.is eða í síma 8435370.

Virðingarfyllt,
f.h. stjórnar Landverndar,

³ <https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=c8ad70fd-23dc-11e9-942f-005056bc4d74>

⁴ <https://landvernd.is/alyktanir/umsogn-um-tillogu-ad-adgerdaaaetlun-2018-2021-vegna-eftrifylgni-stjornarsattmala-og-landsskyrslna-islands-um-innleiðingu-arosasamningsins> og <https://landvernd.is/sidur/frettatilkynning-island-klagad-fyrir-eftrifiltsnefnd-arosasamningsins-i-fyrsta-skipti> en einnig fyrrgreind dómsmál.

Auður Önnu Magnúsdóttir,
framkvæmdastjóri.

Náttúruverndarsamtök Íslands

Iceland Nature Conservation Association

Umhverfis- og samgöngunefnd

Reykjavík, 6 desember 2022

Varðar frumvarp til laga um breytingu á lögum um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála, nr. [130/2011](#), með síðari breytingum (kæruheimild samtaka).

Náttúruverndarsamtök Íslands undirstrika að frjálsum félagasamtökum er ekki tryggður aðgangur að réttarúrræðum í samræmi við ákvæði Árósasamningsins. Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála veitir frjálsum félagasamtökum ekki þann rétt líkt og ágætlega er rakið í ágætri [grein](#) sem Sif Konráðsdóttir, lögmaður, skrifaði í Kjarninn.is 16. September 2021.

Allt frá því að Árósasáttmálinn var undirritaður árið 1998 af þv. umhverfisráðherra, Guðmundi Bjarnasyni, lögðu Náttúruverndarsamtök Íslands mikla áherslu á að sáttmálinn yrði fullgiltur af Alþingi.

Í formála Árósasamningsins segir:

„Aðilar að samningi þessum,

sem láta sig varða að almenningur, þ.m.t. samtök, hafi aðgang að virikum réttarfarslegum úrræðum, til þess að réttmætir hagsmunir hans séu varðir og lögum framfylgt,

Í [greinargerð](#) með þingsályktunartillögu um fullgildingu Árósasáttmálans segir:

Árósasamningurinn er ný tegund samnings um umhverfismál. Hann tengir saman umhverfisrétt og mannréttindi. Þar er viðurkennt að menn hafi skyldum að gegna gagnvart komandi kynslóðum. Samningurinn staðfestir að sjálfbærri þróun verður ekki náð án aðildar allra hagsmunaaðila og tengir saman ábyrgð stjórnvalda og umhverfisvernd. Hann bcinir athyglinni að gagnverkandi áhrifum almennings og stjórnvalda í lýðræðislegu samhengi og kveður á um ný ferli varðandi þátttöku almennings í viðræðum um alþjóðlega samninga og framkvæmd þeirra.

Ísland fullgilti Árósasamninginn ekki fyrr en árið 2011 og þá þannig að samtök almennings skyldu ekki hafa aðgang að réttarúrræðum, öðrum en með úrskurðarnefnd um umhverfis- og auðlindamál.

Í Noregi var aðild náttúruverndarsamtaka að dómsmálum viðurkennd af hæstarétti árið 1981.

Slík aðild náttúruverndarsamtaka í Noregi virðist ekki hafa stíflað ákvarðanatöku um virkjanaframkvæmdir líkt framkvæmdaaðilar á Íslandi telja auðsýnt fá frjáls félagasamtök aðild að dómsmálum.

Í umsögn Ófeigar um þetta mál, dags. 29. Nóvember 2022 segir:

Enginn, sem hefur fylgst með framfylgd Árósasamningsins undanfarinn ártug á Íslandi, fer í grafgötur um það að innleiðingin samræmist hvorki skuldbindingum samkvæmt EES samningnum né Árósasamningnum að því er varðar aðgang að dómstólum þegar ágreiningur rís um framkvæmdir sem líklegar eru til að hafa mikil umhverfisáhrif (tryggður með 11. gr. tilskipunar nr. 2011/92/ESB og 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins). Ekki færri en tvö mál varðandi það sérstaklega, eru nú til ítarlegrar rannsóknar hjá eftirlitsstofnun EFTA.¹ Að sama skapi hefur, líkt og Landvernd bendir á í umsögn sinni um frumvarpið sem hér um ræðir dags. 19. nóvember 2022, prófessorinn í umhverfissrétti við lagadeild HÍ nú lýst því í fræðiriti að hún telji innleiðinguna stangast á við tilgreinda samninga að þessu leyti.

Náttúruverndarsamtök Íslands taka undir þessa ábendingu Ófeigar. Ennfremur taka samtökin undir eftirfarandi tillögu Ófeigar að breytingu á lögunum.

Heiti laganna verður:

1. gr.

Lög um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála og úrlausn mála fyrir dómstólum.

2. gr.

Eftirfarandi ákvæði bætist við lögin og verður 4. gr. a

Úrlausn dómstóla:

Þær ákvarðanir, athafnir og athafnaleysi sem um getur í 3. mgr. 4. gr. verða bornar undir almenna dómstóla af umhverfisverndarsamtökum sem uppfylla skilyrði 4. mgr. 4. gr. Ekki er skilyrði að áður hafi verið kært til úrskurðarnefndarinnar. Frestur til málshöfðunar skal vera þrír mánuðir.

¹ Innleiðingin er til ítarlegrar rannsóknar frá því í byrjun árs, sbr. bréf ESA frá 21. apríl 2022 í máli nr. 88149 hér:

https://www.eftrasurv.int/cms/sites/default/files/documents/gopro/Case%2088149_Request%20for%20Information%20concerning%20the%20EIA%20Directive%2C%20Access%20to%20Justice%2C%20and%20NGOs.pdf og að sama skapi í eldra máli, nr. 85761. Ísland hefur nýlega veitt svör í báðum málunum.

3. gr.

Eftirfarandi bráðabirgðaákvæði bætist við lögin:

Ráðherra skal eigi síðar en á haustþingi 2023 leggja fram lagafrumvarp til fullnaðarinnleiðingar á tilskipun 2011/92/ESB svo sem henni var breytt með tilskipun 2014/52/ESB, og á ákvæðum Árósasamningsins.

F.h. Náttúruverndarsamtaka Íslands

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Árni Finnsson', with a stylized flourish at the end.

Árni Finnsson

Búdapest, 29. nóvember 2022

Umsögn ÓFEIGAR um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 130/2011 – 37. mál

Af hálfu ÓFEIGAR náttúruverndar er tækifæri til umsagnar um frumvarpið fagnað. Efni þingmálsins stendur samtökunum enda nærri, en þau hafa frá upphafi lagt áherslu á Árósasáttmálann og framkvæmd hans á Íslandi, líkt og endurspeglast í þriðja lið stofnsamþykktar þeirra frá 2018 um að:

„veita stjórnvöldum á öllum stigum virkt aðhald með upplýsingum og með því að neyta réttinda sem Árósasamningurinn, EES samningurinn og íslensk lög veita“

Framlagning frumvarpsins er góðra gjalda verð. Það sama má segja um afar jákvæðar umsagnir stofnana umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytisins við framlagningu þessa þingmáls á 150. löggjafarþingi, þar sem stofnanirnar leggja áherslu á viðtækan aðgang samtaka í málum sem varða mikla almannahagsmuni.

Enginn, sem hefur fylgst með framfylgd Árósasamningsins undanfarinn ártug á Íslandi, fer í grafgötur um það að innleiðingin samræmist hvorki skuldbindingum samkvæmt EES samningnum né Árósasamningnum að því er varðar aðgang að dómstólum þegar ágreiningur rís um framkvæmdir sem líklegar eru til að hafa mikil umhverfisáhrif (tryggður með 11. gr. tilskipunar nr. 2011/92/ESB og 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins). Ekki færri en tvö mál varðandi það sérstaklega, eru nú til ítarlegrar rannsóknar hjá eftirlitsstofnun EFTA¹. Að sama skapi hefur, líkt og Landvernd bendir á í umsögn sinni um frumvarpið sem hér um ræðir dags. 19. nóvember 2022, prófessorinn í umhverfissáttmála við lagadeild HÍ nú lýst því í fræðiriti að hún telji innleiðinguna stangast á við tilgreinda samninga að þessu leyti.

Í bréfi dóms- og kirkjumálaráðuneytisins sem þá hét, frá 18. september 2001 til umhverfisráðuneytisins er gerð grein fyrir því áliti réttarfarnefndar að ákvæði Árósasamningsins „*stangist á við grundvallarreglu íslensks réttarfarnefndar um að sá sem höfði dómsmál verði sjálfur að eiga af því lögvarða hagsmuni að fá leyst úr þeim kröfum sem hann gerir þar*“, líkt og orðrétt segir í bréfi ráðuneytisins, og lagabreyting sé því nauðsynleg. Í áliti réttarfarnefndar frá 17. september 2001 sem fylgdi með áður nefndu bréfi kemur fram, að slík ákvæði sé rétt að setja í sér lög í tengslum við innleiðinguna, fremur en með breytingu á lögum um meðferð einkamála nr. 91/1991. Af ástæðum sem ekki er tilefni til að rekja hér, varð ekki af því. Eftir lögfestingu laga nr. 130/2011 um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlinamála og laga nr. 131/2011 um ýmsar lagabreytingar vegna innleiðingar samningsins reyndi fyrst á lögvarða hagsmuni umhverfisverndarsamtaka í skilningi laga nr. 91/1991 með dómi **Hæstaréttar frá 2. ágúst 2017 í máli nr. 432/2017**. Hitt málið þar sem á slíkt reyndi, var dæmt í **Landsrétti 15. júní 2018 í máli nr. 418/2018** sem vísað máli frá. Lögræðilegur ágreiningur er ekki um að síðastgreindur dómur er efnislega rangur, þar sem augljóst er að efnislega hefði átt að fjalla um kröfu áfrýjendanna, Landverndar og Hollvínasamtaka Hornafjarðar, um ógildingu úrskurðar úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála, í samræmi við réttindi sem tryggð eru í 60. gr. stjórnarskrár Íslands og frávisun því ekki tæk. Því þarf að reyna á sambærilega kröfu um ógildingu úrskurðar á ný fyrir dómstólum. Varðandi fordæmið í dómi Hæstaréttar í máli nr. 432/2017 minnir ÓFEIG á, að reglan um lögvarða hagsmuni fyrir dómstólum byggir á dómaframkvæmd en ekki settum lögum. Til þess að fordæminu í máli Hæstaréttar nr. 432/2017 verði snúið, þarf annað tveggja nýtt fordæmi eða lagabreytingu, líkt og réttarfarnefnd gaf álit um 2001 og áður er rakið - og er a.m.k. öðrum þræði einnig tilgangur þess frumvarps sem umsögn þessi fjallar um.

Þar sem prófessor Aðalheiður Jóhannsdóttir hefur nýlega birt greiningu á álitaefninu sem frumvarpinu er ætlað að ráða bót á í bókarkafli í erlendu fræðiriti og embættismenn umhverfis-, orku- og

¹ Innleiðingin er til ítarlegrar rannsóknar frá því í byrjun árs, sbr. bréf ESA frá 21. apríl 2022 í **máli nr. 88149** hér: https://www.eftasurv.int/cms/sites/default/files/documents/gopro/Case%2088149_Request%20for%20Information%20concerning%20the%20EIA%20Directive%2C%20Access%20to%20Justice%2C%20and%20NGOs.pdf og að sama skapi í eldra máli, **nr. 85761**. Ísland hefur nýlega veitt svör í báðum málunum.

loftslagsráðuneytisins búa yfir þekkingu í tengslum við umsýslu sína um skuldbindingar Íslands skv. bæði Árósasamningum og EES samningum (sem yfirfæra mætti til innviðaráðuneytis, sem fer með lög nr. 130/2011) að því leyti sem frumvarpinu er ætlað að ráða bót á, og fyrir liggja tvö nokkurra mánaða bréf ESA til yfirvalda sem varpa ljósi á málið, viljum við í ÓFEIGU leggja til við nefndina að hún feli ráðherra/ráðherrum að koma fram með frumvarp sem að efni til leysir úr þeirri innleiðingavillu sem almenningur býr við varðandi aðgang að dómstólum vegna ákvarðana um framkvæmdir sem hafa veruleg umhverfisáhrif.

Í samræmi við allt ofangreint, er nefndinni jafnframt bent á, að a-liður 1. gr. frumvarpsins fæli í sér að úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála væri falið að fjalla um ótilteknar tegundir mála, utan gildissviðs 11. gr. tilskipunar 2011/92/ESB og 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins, og ekkert mat hefur verið gert á svo víðtækri kærueimild en sagt í greinargerð að hún geti varðað “skipulagsbreytingar samkvæmt skipulagslögum”. Í fyrstu málsgrein skýringa með ákvæðinu gætir auk þess misskilnings um það á hverju kæruréttur umhverfisverndarsamtaka er byggður í gildandi lögum, en hann er byggður á því að samtökin *eigi lögvarða hagsmuni*, en ekki kærurétt þrátt fyrir að eiga ekki lögvarða hagsmuni, líkt og var fyrir lagabreytingu með lögum nr. 89/2018. Orðalagið er nú að slík samtök: “teljast eiga lögvarinna hagsmuna að gæta þegar um eftirtaldir ákvarðanir og ætlað brot á þátttökurétti er að ræða”. Tillaga frumvarpsins að b-lið gengur í samræmi við það sem segir hér að framan um fordæmi of skammt til að innleiða alþjóðaskuldbindingarnar. Samkvæmt 60. gr. stjórnarskrárinnar er sá réttur þegar tryggður með dómafordæmum, þrátt fyrir niðurstöðu Landsréttar frá 2018 sem vísað var til. Hinsvegar skortir á að tillaga sé gerð um það í frumvarpinu að umhverfisverndarsamtök geti borið leyfisveitingar sem eiga undir lög um umhverfismat framkvæmda, nú lög nr. 111/2021, undir dómstóla. Ein leið til að koma innleiðingu 2. mgr. 9. gr. Árósasamningsins á, væri að samþykka breytingafrumvarp eitthvað á þessa leið, sbr. einnig tilvitnað álit réttarfarsnefndar frá 2001:

1. gr.

Heiti laganna verður:

Lög um úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála og úrlausn mála fyrir dómstólum.

2. gr.

Eftirfarandi ákvæði bætist við lögin og verður 4. gr. a

Úrlausn dómstóla:

Þær ákvarðanir, athafnir og athafnaleysi sem um getur í 3. mgr. 4. gr. verða bornar undir almenna dómstóla af umhverfisverndarsamtökum sem uppfylla skilyrði 4. mgr. 4. gr. Ekki er skilyrði að áður hafi verið kært til úrskurðarnefndarinnar. Frestur til málshöfðunar skal vera þrír mánuðir.

3. gr.

Eftirfarandi bráðabirgðaákvæði bætist við lögin:

Ráðherra skal eigi síðar en á haustþingi 2023 leggja fram lagafrumvarp til fullnaðarinnleiðingar á tilskipun 2011/92/ESB svo sem henni var breytt með tilskipun 2014/52/ESB, og á ákvæðum Árósasamningsins.

ÓFEIG vekur athygli á því, að umsögn þessi varðar aðeins efni frumvarpsins eins og það er sett fram og er á engan hátt ætlað að vera tæmandi um hvaða lagabreytingar séu nauðsynlegar, m.a. með tilvísun til þess sem rakið hefur verið, svo uppfylltar sé alþjóðaskuldbindinar. Má þar nefna möguleika úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála til að óska ráðgefandi áliti EFTA dómstólsins, möguleikum umhverfisverndarsamtaka til gjafsóknar, innleiðingu á 3. mgr. 9. gr. Árósasamningsins og lagfæringar á lagaákvæðum um aðgang að upplýsingum um umhverfismál.

Virðingarfyllt,

F.h. stjórnar ÓFEIGAR

Sif Konráðsdóttir, stjórnmálamaður